

Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Tek Parti Dönemi Maarif/ Milli Eğitim Şûralarında İlkokul Programlarının Amaçlarına İlişkin Alınan Kararların İncelenmesi (1920-1949)*

Examining the Decisions of the First Turkish Grand National Assembly and the Single Party Period Education/National Education Councils on the Aims of Primary School Curricula (1920-1949)*

Nefise Hicret AYGÜL¹, Fatih DEMİR^{2@}

ARTICLE INFORMATION:

Received: 07/04/2022
Accepted: 09/09/2022
Published: 07/12/2022
DOI: 10.33710/sduijes.1100011

AUTHOR(S) INFORMATION:

1: Milli Eğitim Bakanlığı, Erzurum
ORCID: 0000-0001-6813-0037

2: Bayburt University,
fatihdemir1@gmail.com
ORCID: 0000-0002-2013-4626

@CORRESPONDING AUTHOR:

Fatih DEMİR,
Bayburt Üniversitesi,
fatihdemir1@gmail.com

TO CITE THIS ARTICLE:

Aygul, N. H. & Demir, F. (2022).
Examining the decisions of t
The First Turkish Grand National
Assembly and the single party period
education/national education councils on
the aims of primary school curricula
(1920-1949). *SDU International Journal
of Educational Studies*, 9(2), 60-83

*Bu çalışma birinci yazarın ikinci yazar
danışmanlığında tamamlanan yüksek lisans
tezinden üretilmiştir.

ÖZET

Bu araştırma Türkiye’de Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Tek Partili dönemde Maarif/Milli Eğitim Şûralarında ilkökul programlarının amaç boyutuna ilişkin alınan kararları incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada “Türk Milli Eğitimi”nin temellerinin atıldığı Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi döneminde ve Tek Parti döneminde Maarif/Milli Eğitim Şûralarında ilkökul programlarının amaç boyutuna ilişkin alınan kararlar nelerdir?” sorusuna cevap aranmaktadır. İlkokul programlarının amaç boyutunu belirlemek için 1921 Maarif Kongresinde, 1939 Birinci Maarif Şûrasında, 1943 İkinci Maarif Şûrasında, 1946 Üçüncü Milli Eğitim Şûrasında ve 1949 Dördüncü Milli Eğitim Şûrasında ilkökul programlarına ilişkin alınan kararlar analiz edilmiştir. Tarama modeli ile desenlenen bu araştırma, nitel bir araştırma özelliği göstermektedir. Araştırmada veriler doküman incelemesi tekniğiyle toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Yapılan içerik analizi sonucunda; Maarif Kongresi, Birinci ve İkinci Maarif Şûraları ile Üçüncü ve Dördüncü Milli Eğitim Şûralarında yer alan ilkökul programlarının amaçlarına ilişkin ifadeler; “Bireysel”, “Toplumsal Yaşam”, “Vatanseverlik”, “Tarih ve Kültür”, “Ekonomi ve Kalkınma”, “Vatandaşlık” ve “Doğal ve Fiziki Çevre” olmak üzere yedi kategori altında toplanmıştır. Bu yedi kategoriyle ilgili ifadelerin sırasıyla en çok Dördüncü Milli Eğitim Şûrasında (62), ikinci olarak İkinci Maarif Şûrasında (25), üçüncü olarak Birinci Maarif Şûrasında (12), dördüncü olarak Maarif Kongresinde (4) ve son olarak Üçüncü Milli Eğitim Şûrası (3) yer aldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Eğitim, İlkokul Programı, Mili Eğitim Şûrası.*

ABSTRACT

This study aims to examine the decisions on the aims of primary school curricula decisions in the National Education Council in the Single Party period. The study aims to find an answer to the question: “Which decisions are taken regarding the dimensions of the aim of the primary school curricula in the Council meetings during the period of the single-party and First Grand National Assembly of Turkey when the foundation of the Turkish National Education was laid. In order to determine the aim dimension of the primary school curricula, 1921 Education Congress, 1939 First Education Council, 1943 Second Education Council, 1946 Third National Education Council and 1949 Fourth National Education Council were analyzed. This scanning model study shows a qualitative research feature. The data in the study were collected by the document analysis technique and analyzed via content analysis method. As a result of the content analysis; the statements regarding the aims of the primary school curricula in the Education Congress, the First and the Second Education Councils and the Third and Fourth National Education Councils were categorized under seven categories: “Individual”, “Social Life”, “Patriotism”, “History and Culture”, “Economy and Development”, “Citizenship” and “Natural and Physical Environment”. The statements related to these seven categories are mostly found respectively in the Fourth National Education Council (62), the Second Education Council (25), the First Education Council (12), the fourth Education Congress (4) and finally the Third National Education Council (3).

Keywords: *Education, Primary School Curriculum, National Education Council.*

JOURNAL INFORMATION: SDU International Journal of Educational Studies (SDU IJES) is published biannual as an international scholarly, peer-reviewed online journal. In this journal, research articles which reflect the survey with the results and translations that can be considered as a high scientific quality, scientific observation and review articles are published. Teachers, students and scientists who conduct research to the field (e.g. articles on pure sciences or social sciences, mathematics and technology) and in relevant sections of field education (e.g. articles on science education, social science education, mathematics education and technology education) in the education faculties are target group. In this journal, the target group can benefit from qualified scientific studies are published. The publication languages are English and Turkish. Articles submitted the journal should not have been published anywhere else or submitted for publication. Authors have undertaken full responsibility of article's content and consequences. SDU IJES has all of the copyrights of articles submitted to be published.

GİRİŞ

Osmanlı İmparatorluğu'nun özellikle son iki yüzyılında siyasi, askeri, toplumsal, ekonomik alanlarda başlayan yenileşme hareketlerinin etkisini cumhuriyetin ilanına kadar ve cumhuriyetin ilanını takip eden süreçte görmek mümkündür. Yenileşme sürecinde ve sonrasında değişimin yaşandığı en önemli alanlardan birisi de eğitimidir. Siyasi, askeri, toplumsal, ekonomik alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da pek çok düzenleme ve geliştirme çabalarına girişildiği görülür. Sultan II. Abdülhamid Han'ın 13 Şubat 1878'de Parlamentoyu süresiz tatil etmesinden 23 Temmuz 1908'e kadar geçen döneme Mutlakıyet dönemi denir. Parlamentolu rejime dönüş için Anayasa'nın tekrar yürürlüğe konduğu 23 Temmuz 1908'den 30 Ekim 1908 Mondros Mütarekesi'ne kadar geçen zamana, II. Meşrutiyet veya daha çok kullanılan şekliyle, sadece Meşrutiyet Dönemi denir. Eğitimde düzenleme ve geliştirme çalışmaları açısından bakılırsa, Meşrutiyet döneminin, kısa bir dönem olmasına rağmen, özellikle ortaya atılan fikirler bakımından çok verimli ve yenilikçi bir dönem olduğu görülür. Bu dönem esas olarak, Cumhuriyet dönemi eğitimindeki düzenleme ve geliştirmelerin bir çeşit laboratuvarını (hazırlık safhasını) teşkil etmektedir (Akyüz, 2011, s. 11). 1923 yılında Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Türkiye'de "Cumhuriyet Rejimi" ne geçilmiş, yeni bir devlet kurulmuş ve yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile Türk toplumu içinden geçtiği süreçte önemli ve köklü değişimler yaşamıştır. Bu değişimler, yeni devlet anlayışıyla beraber ortaya çıkan sürecin doğal bir sonucudur.

Eğitim, toplumların sağlıklı bir şekilde düzene ulaşması için üzerinde durulması gereken bir konudur. Bireylerin toplumsallaşması, bireylere gerekli bilgi, beceri ve tutumların kazandırılması ve bu yolla toplumun gelişmesi için bireylerde davranış değişikliği gerçekleşmesi amaçlanır. Cumhuriyetin ilanına giden süreçte devletin kurucu lideri olarak Atatürk'ün insan yetiştirme sistemi olan eğitime bakışı ve Türk eğitim sisteminin yapılandırılmasında oynadığı büyük rol, Türk tarihi açısından önemli bir dönüm noktasıdır. Cumhuriyetin ilanından sonra, yeni kurulan devlette yetiştirilecek bireylere kazandırılması düşünülen temel niteliklerin kazandırılacağı eğitim sistemine, devletin kurucu lideri olarak Atatürk, hayati bir önem atfetmektedir (Demir ve Duman, 2018, s. 43). Eğitim sistemimizin toplumun sosyal ve ekonomik açılarından gelişmesine öncülük etmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kurulduğu ilk günlerden itibaren Atatürk'ün Türk eğitim sistemine ilişkin görüşlerini belirttiği konferans, bilgi şöleni ve toplantılara sıkça rastlanmaktadır. Takip eden yıllarda ise eğitime ilişkin toplantıların gelenekselleştiği, Maarif Kongresi, Heyet-i İlmiye Toplantıları, Maarif Şuraları ve nihayetinde Milli Eğitim Şuraları adını aldığı görülmektedir. Bu toplantıların başlıca özelliği, ülke eğitimine ilişkin her türlü konunun tartışıldığı, önerilerin sunulduğu, alınan kararların raporlaştırıldığı ve Türk eğitim sisteminin gelişimine katkı sağlamak olduğu görülmektedir.

"Milli Eğitim Şuraları, Türk eğitim sisteminin ve politikalarının masaya yatırılıp, üzerinde kapsamlı tartışmalar yapıldığı, çeşitli tavsiye kararların alındığı, eğitim sisteminin tüm paydaşlarının alınan kararlara katılmasına önem gösterildiği eğitim sistemimize ve politikalarımıza yön veren toplantılardır" (Keskin ve Yazar, 2018, s. 387). Cumhuriyetin yapılandırılmasında, Atatürk İlke ve İnkılaplarının benimsenmesinde eğitime büyük roller biçilmiştir. Bu bağlamda Milli Eğitim Şuralarının toplanmasının bir gerekçesinin de eğitim sistemi ile ilgili tüm paydaşların görüşlerinin ortaya konması olarak sayılabilir.

Milli Eğitim Şûra toplantılarının gerçekleştirilmesinden önce milli eğitimimizin yeniden düzenlenmesi için 16 Temmuz 1921 tarihinde Maarif Kongresi toplanmıştır. Maarif Kongresinde eğitim sorunlarının çözülmesine ilişkin görüşler bildirilmiştir. Eğitim kurumlarında ve programlarında düzenleme yapılması planlanmış; ayrıca ilkökul programlarının geliştirilmesi ve öğretim süreleri de gündeme alınmıştır (MEB, 1946, s. 3-4). Cumhuriyetin ilanından hemen önce ve Cumhuriyetin ilanını takip eden ilk yıllarda eğitime ilişkin önemli gelişmelerden biri de Heyet-i İlmiye Toplantılarıdır. Savaş döneminde toplanan Maarif Kongresinde, bağımsızlığın kazanılmasından sonra yeni kurulacak devlette eğitime ne denli önem verileceği ortaya konmuştur. 15 Temmuz-15 Ağustos 1923 tarihleri arasında Maarif Vekaleti'nin topladığı Birinci Heyet-i İlmiyede, milli eğitim yürütme programının oluşturulması, milli hars konusu, değerli başvuru kaynaklarının dilimize çevrilmesi, milli büyük sözlük oluşturulması, ilkökul programlarında değişiklikler yapılması, milli tarih kitaplığı oluşturulması, milli tarih ve coğrafya enstitülerinin kurulması gibi konular görüşülmüş ve karara bağlanmıştır. 1924 yılında eğitim sorunlarını görüşmek üzere toplanan İkinci Heyet-i İlmiye toplantısında ilkökulun öğretim süresinin altı yıldan beş yıla indirilmesi, ilkökul öğretim programlarının geliştirilmesi, ders kitaplarının yazdırılması görüşülen ve karara bağlanan konulardandır. 27 Aralık 1925 tarihinde toplanan Üçüncü Heyet-i İlmiye toplantısında devlet ve il bütçelerinden Milli Eğitim Teşkilatına ayrılan miktarın daha etkin kullanılması görüşülmüştür. Ayrıca okula kayıt yaptıran tüm çocuklara cevap verebilmek amacıyla okul kapasitelerinin artırılması, gündüzlü ortaokullarda karma eğitim yapılması, talim ve terbiye İşleri ile ilgilenecek bir Talim ve Terbiye Dairesinin kurulması gibi konular kararlaştırılmıştır (MEB, 2017).

Birinci Maarif Şûrası 17-29 Temmuz 1939 tarihleri arasında toplanmıştır. Birinci Maarif Şûrasında ilkökul programlarının amaçlarına ilişkin ifadeler genel hatlarıyla ele alındığında; ilkökul programlarına Kemalizm ilkeleriyle ilerlemesi öngörülen bir nitelik kazandırılmasının amaçlandığı, ilkökul programlarında kurumların temsil edilmesinin zorunluluğuna vurgu yaptığı, ilkökul programları yoluyla milletin genelinin okuryazar olmasının amaçlandığı, ilkökul programlarının bir Türk kültürü oluşturmak, milli nitelik taşımak ve bütün uygarlık içinde varlığı duyulan bir ilim hayatı meydana getirmek gibi amaçlarının bulunduğu işaret edildiği, ilkökul programlarının ülkede mesleki ve teknik eğitim görmüş öğrenciler yetiştirme ve programlar dahilinde farklı bölgelerde farklı ihtiyaçlara yönelik mesleki ve teknik okullar açılması amacına vurgu yapıldığı görülmektedir. Şûrada yer alan ifadelerle göre, ilkökul programları bütün sorunları inceleyip toplumu aydınlatma amacına sahip olmalı ve millet eğitimini kazandırmalıdır. Ayrıca ilkökul programlarının, halkçılık ilkelerinin dileklerini yerine getirme amacının bulunması gerektiğine işaret edilmektedir. Tüm bu ifadelerle ek olarak ilkökul programları ile köylünün okulun faydası ve anlamı hakkında sağlam bir fikre sahip olması ve bu vesileyle köylünün Cumhuriyete olan bağlılığının artırılmasının amaçlandığı dikkat çekmektedir (Maarif Vekaleti, 1939, s. 4-644).

15-23 Şubat 1943 tarihleri arasında İkinci Maarif Şûrası toplanmıştır. İkinci Maarif Şûrasında ilkökul programlarının; ülkemizi dünyanın en medeni okul seviyesine çıkarmak, milletin araç ve kaynaklarına sahip çıkmak, milli kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkarmak gibi amaçlarına vurgu yapıldığı, aktif bir ahlakı uygulaması, yayması, yetişen nesilleri iyilik yapma konusunda aktif ve canlı tutması gerektiği belirtilmektedir. İlkokul programlarının Türk dilini koruma ve yaşatmaya yönelik olarak Türkçemizi yabancı kurallardan kurtarmayı ve milli bir Türkçe oluşturmayı önemseydiği, ilkökul programlarının Türkçülük temeline dayanması gerektiği, Cumhuriyet ve inkılap tarihimizi ayrıntılı olarak ele alması gerekliliğine vurgu yapıldığı görülmektedir. İkinci Maarif Şûrası, çocuk eğitimde ahlaki eğitimin öneminden bahsederek ilkökul programlarının çocukların ahlaki eğitimine ilişkin amaçlarına da vurgu yapmaktadır. İlkokul programları çocuğa ahlaki bir nitelik ve eğitim vermeli; okuldaki ve ailedeki eğitimi birleştirmelidir. İlkokul programlarının toplum ile birlikte çalışmak ve çocuğa vatan, millet ve istiklal sevgisini aşılama amaçlarına özellikle dikkat çekildiği görülmektedir. Ayrıca şûrada alınan kararlara göre ilkökul programlarının amacı altı ok olmalıdır. İlkokul programlarının hedeflerinin çocukların anlayış, seziş ve ruh yapılarına uygun olması gerektiği belirtilerek, programların, çocuğun fikir gelişimini sağlama, çocuğun milli duygu ve karakterlerini birleştirme, çocuğun tarih sevgisini uyandırma, olayların oluşlarını kavratma, milli duygularla hayatı anlama ve kavrama olgunluğu sağlama ve

öğrencilere tarihin anlamını kavratma amacını taşıması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca ilkökul programlarının, milliyetçi, inkılapçı ve laik özellikte olması gerektiğine ve hümanizm eserlerini yurt içinde yayması gerektiğine dikkat çekilmektedir (Maarif Vekaleti, 1943, s. 3-267).

Üçüncü Milli Eğitim Şûrası 2-10 Aralık 1946 tarihlerinde toplanmıştır. Üçüncü Milli Eğitim Şûrasında ilkökul programlarının amaçlarına ilişkin ifadeler genel hatlarıyla incelendiğinde; milli eğitimde ders konularının çocuğun yeteneklerine uygun olarak bilimsel temellere oturtulmasının amaçlandığı, ilkökul programlarındaki tiyatro çalışmalarına ilişkin kararlar alındığı, programlarda yer alması gereken tiyatro çalışmalarının amaçlarının çocukta sese, varlığa ve söze egemenliği sağlamak; öğrencileri kendi aralarında doğaçlamaya yapmaya teşvik etmek ve öğrencilerin özellikle ses, söyleyiş, ritm ve melodi öğelerinin gelişimine doğal yoldan yardım etmek olduğu görülmektedir (MEB, 1947, s. 116-317).

Dördüncü Milli Eğitim Şûrası ise 23-31 Ağustos 1949 tarihleri arasında toplanmıştır. Dördüncü Milli Eğitim Şûrasında ilkökul programlarının amaçlarına ilişkin ifadeler genel olarak bakıldığında; ilkökul programlarının bilim temelinde, ülke ihtiyaçları göz önünde bulundurularak ve bireylerin çaba, enerji ve yetenekleri dikkate alınarak hazırlanması gerektiği vurgulanmaktadır. İlkökul programlarının bireylere meslek kazandıracak bilgi ve uygulamayı kapsamaya gerektiğine işaret edildiği, bireylerin fikirlerini benimsemeyi aynı zamanda bunun uygulama ile birleştirilmesi gerekliliği üzerinde durulduğu görülmektedir. Dördüncü Milli Eğitim Şûrasında ilkökul programlarının demokrasiyi korumayı, bireylere demokrasinin temel ilkelerini kazandırmayı, bireyleri gerçek demokrasiyi benimsemiş vatandaşlar olarak yetiştirmeyi, eğitimin demokratik bir anlayışla gerçekleştirilmesini amaçladığı görülür. Ayrıca ilkökul programları, bireylere milli gururu benimsetmeli, bireylere milli, ahlaki ve estetik bir tutum kazandırmalıdır. İlkökul programları temellerini bireyin öz ve bilincinden alan, bir kamuoyu ve kamuoyu vicdanının şekillenmesini sağlamalıdır. Şûrada yine ilkökul programlarında bireylere küçük yaşlardan itibaren kazandırılması amaçlanan değerlere ilişkin kararlara yer verildiği görülür. Söz konusu kararlar; ilkökul programlarının toplumsal adalet ve insani dayanışma düşüncesini kazandırma, kamu çıkarlarını, kişisel çıkarlardan üstün görme, toplumsal işbirliği ve hoşgörü alışkanlığı kazandırma, toplum düzenine saygılı, görev ve sorumluluk duygusu gelişmiş bireyler yetiştirme, girişimci, hakkını arayan ve hakkına razı olan bireyler yetiştirme amaçlarına işaret etmektedir. İlkökul programlarında ayrıca, okul içinde ve okul dışındaki yaşamında toplumsal ve ahlaki değerleri kazanmış, belirli ahlaki ilkeler dâhilinde farklı ve bağımsız düşünen bireyler yetiştirilmesinin amaçlandığı vurgulanmaktadır. İlkökul programlarının, öğrenciyi düşünmeye gücü yeten ve ahlaklı bir birey olarak yetiştirmeyi, çocukta öğrenmeye ve araştırma yapmaya isteklilik kazandırmayı, çocuğun sağlığına, spora ve güzel sanatlara karşı ilgisini artırmayı, çocuğa düzenli çalışma yolları öğretmeyi, çocuğu azimli, kendine güven duygusu besleyecek olgunluğa erdirmeyi, çocuğu güçlü bir istek ve karakter sahibi olacak şekilde yetiştirmeyi amaçladığı görülmektedir. İlkökul programları, öğrencileri sınıf içi çalışmalarda daha aktif hale getirmeye, sorunları öğrencileri kişisel düşünmeye yönlendirecek şekilde ortaya koymaya, öğrencileri soru sormaya isteklendirip onları harekete geçirmeye, öğrencilerin fikir ve yorumlarına saygı gösterip itirazlarını hoş karşılamaya yönelik olarak hazırlanmalıdır. Şûrada geçen ifadelerde; programların öğrenciyeye canlı bir toplum düzeni içinde yaşadığını duyurma, milli ve milletlerarası sorunları anlatma, çevre sorunlarına karşı çocuğun ilgisini çekme, çocuğu toplumda aktif bir rol oynayıp, haklarını idrak ettirecek hale getirme, öğrencilere toplum olaylarını gerçek bir gözle çözümleyecek olgunluk sağlama amaçlarına dikkat çekilmektedir. Dördüncü Milli Eğitim Şûrasında alınan kararlar ayrıca ilkökul programlarının, öğrencileri toplumsal sorunlarda karar verebilecek şekilde yetiştirme, öğrencilere milli tarih ve erdemlerimizi gerçeklerle öğretme, öğrencilerde milli tarihimizi ve dilimizi sevgi ve güvenle karşılayacak bir benlik oluşturma, öğrencileri gerçek bir milliyet anlayışıyla donatma amaçlarına işaret etmektedir. İlkökul programları, çocukların öğrenme yeteneklerini göz önünde tutmalı, genel tarih ve milli tarihten öğretilen bilgilerin sınırını çizmelidir. Ayrıca ilkökul programları, çocuklarda araştırma merakı uyandırmalı, çocuklarda milli duyguyu güçlendirmeli, çocuğa vatan sevgisini kazandırmalıdır. Şûrada, ilkökul programlarının çocukları hayatta gerekli olan bilgilerle donatma, çocukların zihinlerini ve bedenlerini geliştirme, çocukların var olma estetiğine önem verme amaçlarının da vurgulandığı

görülmektedir. Programlar, çocuklara bilinçli bir vatan, millet, bayrak ve yurt aşkı aşılmalıdır. Şûrada alınan kararlara göre; ilkokul programları, ülkenin mevcut şartlarına göre düzenlenirken herkesi okuryazar hale getirmeli, bireylere hayatta gerekli olacak olan bilgileri vermelidir. İlkokul programlarının amacı, sadece okuma ve yazma olmamalı, çocuğa çevresindeki doğayı, eşyayı ve her şeyi gösterip öğretmelidir. Şûrada alınan kararlarda ayrıca ilkokul programlarının öğrenciye vatan aşkı vermek ve topraklarını sevdirmek, ülke geneli için uygun bir eğitim sistemi uygulamak ve uygun bir eğitim sisteminin meydana gelmesi için eğitimsel merkezleri ortaya çıkarmak amacına yönelik olduğu vurgulanmaktadır (MEB, 1949, s. 5-314).

Yukarıda Maarif ve Milli Eğitim Şûralarına ilişkin verilen açıklamalarda Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılması, ardından Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasıyla birlikte devam eden süreçte, Türk eğitim sisteminde yeni adımlar atılmasına duyulan ihtiyacın ele alındığı önemli toplantılar düzenlendiği, bu toplantılarda ülkenin ihtiyacı olan insan gücünü yetiştirmenin önemine vurgu yapıldığı, dönemin temel eğitim kademesi olan ilkokullara ayrı bir yer verildiği açıkça görülmektedir. Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisinin kurulduğu dönemden, Tek Partili Döneme kadar geçen süreçte eğitim programları değiştirilmiş ve bu değişiklikler ile ilgili kararlar Milli Eğitim Şûralarında verilmiştir. Yeni bir eğitim sistemi oluşturmak için eğitim programları temel eğitim kademesinden başlanarak düzenlenmiş ve bu düzenlemede ilkokullar büyük bir önem teşkil etmiştir. Okullarda bireylere kazandırılması düşünülen temel niteliklerin amaç, içerik, öğrenme öğretme süreci ve değerlendirme boyutu eğitim programları ile gerçekleşmektedir. Eğitim programlarının amaç boyutu ise yetiştirilmek istenen bireyin temel niteliklerine odaklanmaktadır. Cumhuriyet'in kuruluşuna giden süreçte, Türk Milli Eğitiminin temellerinin atıldığı Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi döneminde ve Tek Parti Döneminde Maarif/Milli Eğitim Şûralarında ilkokul programlarının amaç boyutuna ilişkin alınan kararların incelenmesinin özellikle Türkiye'de Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze kadar özel bir önem atfedilen "temel eğitim kademesinde" alınan kararların günümüzle kıyaslanması açısından alan yazına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 45). Nitel araştırma özelliğindeki bu araştırma, tarama modelinde desenlenmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da bugün var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Tarama modellerinde araştırmaya konu olan olay, birey veya nesne kendi koşulları içinde olduğu gibi açıklanmaya çalışılırken geçmiş olaylarla ilgili ilişki kurma ve yargıda bulunma amacıyla kanıtların toplanması ve değerlendirilmesi önem kazanır (Karasar, 2009, s. 77-78).

Verilerin Toplanması

Araştırmada, verilerin toplanmasında doküman incelemesi tekniğinden yararlanılmıştır. Doküman incelemesi tekniği, belirli bir zaman dilimi içerisinde yayımlanan gazete, dergi gibi süreli yayınlar veya bir konuda çeşitli kaynaklar tarafından yayımlanmış anılar, kitaplar ve benzeri dokümanlardan yararlanarak araştırma problemi hakkında geniş bir zaman dilimine dayalı analiz yapmayı sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 220). Araştırmada öncelikle 1921 Maarif Kongresi ile ilgili dokümanlar incelenmiş İlkokul Programları ile ilgili alınan kararlar aktarılmıştır. Daha sonra Tek Parti döneminde toplanan Maarif/ Milli Eğitim Şûraları incelenmiş ve ilkokul programı dahilinde alınan kararlar

aktarılmıştır. Araştırmada dokümanlar, Milli Kütüphane, Gazi Üniversitesi Kütüphanesi ve Ankara Üniversitesi Kütüphanesi'nden elde edilmiştir.

Araştırmanın Veri Setini Oluşturan Kaynaklar

Araştırma Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Tek Parti Dönemindeki Maarif ve Milli Eğitim Şûralarında ilkökul programlarına ilişkin alınan kararları kapsamaktadır. Araştırmada incelenen Maarif/Milli Eğitim Şûralarında tespit edilen ilkökul programlarının amaç boyutuna ilişkin olarak ilgili dokümanlardan elde edilen ifadelerin yeterli olduğu varsayılmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın veri setini oluşturan kaynaklar 1921 Maarif Kongresi, 1939 Birinci Maarif Şûrası, 1943 İkinci Maarif Şûrası, 1946 Üçüncü Milli Eğitim Şûrası ve 1949 Dördüncü Milli Eğitim Şûrasına ilişkin ulaşılan dokümanlardan oluşmaktadır. Araştırmada, ulaşılan dokümanların incelemesinde, Yıldırım ve Şimşek (2013, s. 18- 20)'in belirttiği (1) Dokümanlara ulaşma, (2)Orijinalliğini kontrol etme, (3)Dokümanları anlama, (4)Veriyi analiz etme ve (5)Veriyi kullanma aşamaları dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda, araştırmada (1)Dokümanlara ulaşılmış, (2)Dokümanlar orijinallik açısından kontrol edilmiş ve (3)Dokümanlar araştırmanın amacı çerçevesinde tasnif edilmiştir. Dördüncü ve beşinci aşamalar ise dokümanlardan elde edilen verilerin analizinde ve değerlendirilmesinde takip edilen aşamalardır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmanın bulguları; 1921 Maarif Kongresinde, 1939 Birinci Maarif Şûrasında, 1943 İkinci Maarif Şûrasında, 1946 Üçüncü Milli Eğitim Şûrasında ve 1949 Dördüncü Milli Eğitim Şûrasında ilkökul programlarının amaç boyutuna ilişkin olarak belirlenen ifadelerle sınırlıdır. Araştırma verilerinin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda, dokümanların bir araştırmanın tüm veri setini oluşturduğu durumlarda “Dokümanların araştırmanın amacına göre kapsamlı bir içerik analizine tabi tutulması gereklidir” (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 227) önermesi, bu araştırmaya uygun görüldüğünden araştırmada elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir. Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Tek Parti Dönemi Maarif/Milli Eğitim Şûralarında ilkökul programlarına yönelik olarak; 1921 Maarif Kongresi kayıtları, 1939 Birinci Maarif Şûrası, 1943 İkinci Maarif Şûrası, 1946 Üçüncü Milli Eğitim Şûrası ve 1949 Dördüncü Milli Eğitim Şûrası kaynaklara bağlı olarak irdelenmiştir. Burada şûra kararlarının özgün biçimi aslına uygun olarak tahlil edilmiştir. Maarif Kongresi, Birinci ve İkinci Maarif Şûrası, Üçüncü ve Dördüncü Milli Eğitim Şûralarında ilkökul programlarının amaçlarına ilişkin ifadelerin kategorilere ayrılarak kodlanmasına ilişkin güvenilirliği sağlamak amacıyla, Maarif Kongresi ve her bir şûra için iki ayrı kodlayıcı tarafından kontrol kodlaması yapılmıştır. Kontrol kodlamaları sonucunda Miles ve Huberman (2016, s.63-64)'ın kodlayıcılar arası görüş birliği için % 80 gibi bir güvenilirlik oranının olup olmadığına “Güvenirlik = Görüş Birliği Sayısı / (Toplam görüş birliği + görüş ayrılığı sayısı)” formülü kullanılarak bakılmıştır. Maarif Kongresi için bu oran % 92,16; Birinci Maarif Şûrası için % 88,12; İkinci Maarif Şûrası için % 89,32; Üçüncü Milli Eğitim Şûrası için % 91,67; Dördüncü Milli Eğitim Şûrası için ise %93,29 olarak hesaplanmıştır. Böylece, Maarif Kongresi ve her bir şûra için yapılan kategori ve kodlama işlemine ilişkin olarak güvenilirlik sağlanmıştır.

BULGULAR

Maarif Kongresi, Birinci ve İkinci Maarif Şûraları, Üçüncü ve Dördüncü Milli Eğitim Şûralarında yer alan ilkökul programlarının amaçlarına ilişkin olarak araştırma kapsamında elde edilen bulgular, ilk olarak ifadeler şeklinde her bir kongre veya şûra temelinde Tablo 1’de, ardından her bir ifade kategorilere ve kodlara ayrılarak kategoriler temelinde Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Maarif kongresi, birinci ve ikinci maarif şûraları, üçüncü ve dördüncü milli eğitim şûralarında yer alan ilkokul programlarının amaçlarına ilişkin ifadeler

Kodlar	Maarif Kongresi	Birinci Maarif Şûrası	İkinci Maarif Şûrası	Üçüncü Milli Eğitim Şûrası	Dördüncü Milli Eğitim Şûrası
İlkokul Programları, devlette meydana gelen yaraları, bilim ile tedavi etmelidir.	▪				
İlkokul Programları, maddi ve manevi kaynakları, memleketlerimizde orduda bulunan düşmanlara karşı kullanılmalıdır.	▪				
İlkokul Programları, yabancı düşüncelerden uzak, milli tarihimize alakalı bir kültürden olmalıdır.	▪				
İlkokul Programları ile çocuklarımıza, yabancı öğelerle mücadelenin ve milli düşünceleri özveri ile savunmanın gerekliliği aşılanmalıdır.	▪				
İlkokul Programları, eğitimimizi Kemalizm ilkeleriyle hız almalıdır.		▪			
İlkokul Programlarında, kurumların temsil edilmesi zorunludur.		▪			
İlkokul Programları, okuma yazma bilmeyen tek bir kişi bırakmamalıdır.		▪			
İlkokul Programları, Türk kültürü kurmalıdır.		▪			
İlkokul Programlarının, milli niteliği olmalıdır.		▪			
İlkokul Programları, bütün uygarlık içinde varlığı duyulan bir ilim hayatı meydana getirmelidir.		▪			
İlkokul Programları, yurttan mesleki ve teknik eğitim görmüş öğrenciler yetiştirmelidir.		▪			
İlkokul Programları dâhilinde, farklı bölgelerde, farklı ihtiyaçlara yönelik mesleki ve teknik okullar açılmalıdır.		▪			
İlkokul Programları, bütün sorunları inceleyip, toplumu aydınlatmalıdır.		▪			
İlkokul Programları, millet eğitimi kazandırmalıdır.		▪			
İlkokul Programları, halkçılık ilkelerinin dileklerini yerine getirmelidir.		▪			
İlkokul Programları ile köylü okulun faydası ve anlamı hakkında sağlam bir fikre sahip olacak, köylünün Cumhuriyete olan bağlılığı artacaktır.		▪			
İlkokul Programları, ülkemizi dünyanın en medeni okul seviyesine çıkarmalıdır.			▪		
İlkokul Programları, milletin araç ve kaynaklarına sahip çıkmalıdır.			▪		
İlkokul Programları, milli kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkarmalıdır.			▪		
İlkokul Programları, aktif bir ahlakı uygulamalı ve yaymalıdır.			▪		
İlkokul Programları, yetişen nesilleri iyilik yapma konusunda aktif ve canlı tutmalıdır.			▪		
İlkokul Programları, Türkçemizi yabancı kurallardan kurtarmalıdır.			▪		
İlkokul Programları, Türkçülük temeline dayanmalıdır.			▪		
İlkokul Programları, milli bir Türkçe oluşturmalıdır.			▪		
İlkokul Programların, Cumhuriyet ve İnkılap tarihimizi ayrıntılı olarak ele almalıdır.			▪		

İlkokul Programları, çocukları ortak hatta tek nitelikli olarak yetiştirmelidir.	▪
İlkokul Programları, çocuğa ahlaki bir nitelik ve eğitim vermelidir.	▪
İlkokul Programları, okuldaki ve ailedeki eğitimi birleştirmelidir.	▪
İlkokul Programları, okullarda ahlak eğitimi vermelidir.	▪
İlkokul Programları, çocuğa vatan, millet, istiklal sevgisini aşılamalıdır.	▪
İlkokul Programları, toplum ile birlikte çalışmalıdır.	▪
İlkokul Programlarının, amacı altı ok olmalıdır.	▪
İlkokul Programları, çocuğun fikir gelişimini sağlamalıdır.	▪
İlkokul Programları, çocuğun milli duygu ve karakterlerini birleştirmelidir.	▪
İlkokul Programları, çocuğun tarih sevgisini uyandırmalıdır.	▪
İlkokul Programları, olayların oluşlarını kavratmalıdır.	▪
İlkokul Programları milli duygularla hayati anlama ve kavrama olgunluğu sağlamalıdır.	▪
İlkokul Programlarının, hedefleri çocukların anlayış, sezgi ve ruh yapılarına uygun olmalıdır.	▪
İlkokul Programları, öğrencilere tarihin anlamını alıştırmalıdır.	▪
İlkokul Programları, milliyetçi, inkılapçı ve laik özellikte olmalıdır.	▪
İlkokul Programları, hümanizm eserlerini yurt içinde yaymalıdır.	▪
İlkokul Programlarındaki tiyatro çalışmalarının amacı sese, varlığa ve söze egemenliği sağlamaktır.	▪
İlkokul Programlarındaki tiyatro, öğrencileri kendi aralarında doğaçlamaya sürüklemelidir.	▪
İlkokul Programlarındaki tiyatro, öğrencilerin özellikle ses, söyleyiş, ritim ve melodi öğelerinin gelişimine doğal yoldan yardım etmelidir.	▪
İlkokul Programları, bilimi temel almalıdır.	▪
İlkokul Programları, ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda olmalıdır.	▪
İlkokul Programları, bireylerin çaba, enerji ve yeteneklerini dikkate almalıdır.	▪
İlkokul Programları, bireylere meslek kazandıracak bilgi ve uygulamayı kapsamalıdır.	▪
İlkokul Programları, bireylerin fikirlerini benimsemeyi amaçlamalı, aynı zamanda bunu uygulama ile birleştirmelidir.	▪
İlkokul Programları, demokrasiyi korumayı amaçlamalıdır.	▪
İlkokul Programları, bireylere demokrasinin temel ilkelerini kazandırmalıdır.	▪
İlkokul programları, bireyleri gerçek demokrasiyi benimsemiş olarak yetiştirmelidir.	▪
İlkokul Programlarında, eğitim demokratik bir anlayışla gerçekleşmelidir.	▪
İlkokul Programları, bireylere milli gururu	▪

benimsetmelidir.	
İlkokul Programları, bireylere milli, ahlaki ve estetik bir tutum kazandırmalıdır.	▪
İlkokul Programları, temellerini bireyin öz ve bilincinden alan, bir kamuoyu ve kamuoyu vicdanının şekillenmesini sağlamalıdır.	▪
İlkokul Programları, toplumsal adalet ve insani dayanışma düşüncesini kazandırmalıdır.	▪
İlkokul Programları, kamu çıkarlarını, kişisel çıkarlardan üstün görmeyi kazandırmalıdır.	▪
İlkokul Programları, toplumsal işbirliği ve hoşgörü alışkanlığı kazandırmalıdır.	▪
İlkokul Programları toplum düzenine saygılı, görev ve sorumluluk duygusu gelişmiş bireyler yetiştirmeli	▪
İlkokul Programları, girişimci bireyler yetiştirmeli.	▪
İlkokul Programları hakkını arayan ve hakkına razı olan bireyler yetiştirmelidir.	▪
İlkokul Programları, okul içinde ve okul dışındaki yaşamında toplumsal ve ahlaki değerleri kazanmış bireyler yetiştirmelidir.	▪
İlkokul Programları, belirli ahlaki ilkeler dâhilinde farklı ve bağımsız düşünen kişilikler yetiştirmelidir.	▪
İlkokul Programları, öğrenciyi düşünmeye gücü yeten ve ahlaklı bir birey olarak yetiştirmelidir.	▪
İlkokul Programları, çocukta öğrenmeye ve araştırma yapmaya isteklilik kazandırmalıdır.	▪
İlkokul Programları, çocuğun sağlığına, spora ve güzel sanatlara karşı ilgisini artırmalıdır.	▪
İlkokul Programları, çocuğa düzenli çalışma yolları öğretmelidir.	▪
İlkokul Programları, çocuğu azimli yetiştirmelidir.	▪
İlkokul Programları, çocuğu kendine güven duygusu besleyecek olgunluğa erdirmelidir.	▪
İlkokul Programları, çocuğu güçlü bir istek ve karakter sahibi olacak şekilde yetiştirmelidir.	▪
İlkokul Programları, toplumda güçlü bir bütün ve yöntem ortaya çıkarmalıdır.	▪
İlkokul Programlarında, sıkı, samimi, açık ve uyumlu bir işbirliğinin ortaya çıkması gereklidir.	▪
İlköğretim programı, öğrencileri sınıf içi çalışmalarda daha aktif hale getirmelidir.	▪
İlköğretim programı, sorunları öğrencileri kişisel düşünmeye yönlendirecek şekilde ortaya koymalıdır.	▪
İlköğretim programı, öğrencileri soru sormaya isteklendirip, onları harekete geçirmelidir.	▪
İlköğretim programı, öğrencilerin fikir ve yorumlarına saygı gösterip itirazlarını hoş karşılamalıdır.	▪
İlkokul Programı, öğrencileri iyi bir kafa eğitimi ile yetiştirmelidir.	▪
İlkokul Programı, çocukların düşünme güçlerini pozitif ölçülerle çalıştırmalıdır.	▪
İlkokul Programı, öğrenciye canlı bir toplum düzeni içinde yaşadığını duyurmalıdır.	▪

İlkokul Programı, öğrencilere milli ve milletlerarası sorunları anlatmalıdır.	•
İlkokul Programı, çevre sorunlarına karşı çocuğun ilgisini çekmelidir.	•
İlkokul Programı, çocuğu toplumda aktif bir rol oynayıp, haklarını idrak ettirecek hale getirmelidir.	•
İlkokul Programı, öğrencilere toplum olaylarını gerçek bir gözle çözümleyecek olgunluk sağlamalıdır.	•
İlkokul Programı, öğrencileri toplumsal sorunlarda karar verebilecek şekilde yetiştirmelidir.	•
İlkokul programları, öğrencilere milli tarih ve erdemlerimizi gerçeklerle öğretmelidir.	•
İlkokul Programları, öğrencilerde milli tarihimizi ve dilimizi sevgi ve güvenle karşılayacak bir öz oluşturmalıdır.	•
İlkokul Programları, öğrencileri gerçek bir milliyet anlayışıyla donatmalıdır.	•
İlkokul Programları, öğrencileri yetiştirecek nitelikte olmalıdır.	•
İlkokul Programları, imkânları ve çocukların öğrenme yeteneklerini göz önünde tutmalıdır.	•
İlkokul Programları, genel tarih ve milli tarihten öğretilen bilgilerin sınırını çizmeliştir.	•
İlkokul Programları, çocuklarda araştırma merakı uyandırmalıdır.	•
İlkokul Programları, çocuklarda milli duyguyu güçlendirmelidir.	•
İlkokul Programları, çocuğa vatan sevgisini kazandırmalıdır.	•
İlkokul Programları, çocukları hayatta gerekli olan bilgilerle donatmalıdır	•
İlkokul Programları, çocukların zihinlerini ve bedenlerini geliştirmelidir.	•
İlkokul Programları, çocukların var olma estetiğine önem vermelidir.	•
İlkokul Programlarında, öğrenci kendine yakın olan konuları incelemelidir.	•
İlkokul Programları, çocuklara bilinçli bir vatan, millet, bayrak ve yurt aşkı aşılamalıdır.	•
İlkokul Programları, memleketin bugün ki şartlarına göre düzenlenmelidir.	•
İlkokul Programları, herkesi okuryazar hale getirmelidir.	•
İlkokul Programları, bireylere hayatta gerekli olacak olan bilgileri vermelidir.	•
İlkokul Programlarının amacı, sadece okuma ve yazma olmamalıdır.	•
İlkokul Programları, çocuğa çevresindeki doğayı, eşyayı ve her şeyi gösterip, öğretmelidir.	•
İlkokul Programları, öğrenciye vatan aşkı vermeli topraklarını sevdirmelidir.	•
İlkokul Programları, bütün memleket için uygun bir eğitim sistemi uygulamalıdır.	•
TOPLAM	4 12 25 3 62

Maarif Kongresi, Birinci ve İkinci Maarif Şûrası, Üçüncü ve Dördüncü Milli Eğitim Şûralarında yer alan ilkökul programlarının amaç ifadelerine ilişkin yapılan analiz sonucunda oluşturulan Tablo 1 incelendiğinde; Amaç ifadelerine en çok 62 amaç ifadesi ile Dördüncü Milli Eğitim Şûrasında, ardından 25 amaç ifadesi ile İkinci Maarif Şûrasında, 12 amaç ifadesi ile Birinci Maarif Şûrasında, 4 amaç ifadesi ile Maarif Kongresinde, en az ise 3 amaç ifadesi ile Üçüncü Milli Eğitim Şûrasında yer verildiği görülmektedir.

Maarif Kongresi, Birinci ve İkinci Maarif Şûraları ile Üçüncü ve Dördüncü Milli Eğitim Şûralarında yer alan ilkökul programlarının amaçlarına ilişkin ifadeler yapılan analiz sonucunda; “Bireysel”, “Toplumsal Yaşam”, “Vatanseverlik”, “Tarih ve Kültür”, “Ekonomi ve Kalkınma”, “Vatandaşlık” ve “Doğal ve Fiziki Çevre” olmak üzere yedi kategori altında aşağıda Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 1. Maarif kongresi, birinci ve ikinci maarif şûraları ve üçüncü ve dördüncü milli eğitim şûralarında yer alan ilkökul programlarının amaçlarına ilişkin ifadelerin kategorilere göre dağılımı

Kategori	Kod	Maarif Kongresi	Birinci Maarif Şûrası	İkinci Maarif Şûrası	Üçüncü Milli Eğitim Şûrası	Dördüncü Milli Eğitim Şûrası
Bireysel	İlkokul Programları, yetişen nesilleri iyilik yapma konusunda aktif ve canlı tutmalıdır.			▪		
	İlkokul Programları, çocuğun fikir gelişimini sağlamalıdır.			▪		
	İlkokul Programlarının, hedefleri çocukların anlayış, seziş ve ruh yapılarına uygun olmalıdır.			▪		
	İlkokul Programlarındaki tiyatro çalışmalarının amacı sese, varlığa ve söze egemenliği sağlamaktır.				▪	
	İlkokul Programlarındaki tiyatro, öğrencileri kendi aralarında doğaçlamaya sürüklemelidir.				▪	
	İlkokul Programlarındaki tiyatro, öğrencilerin özellikle ses, söyleyiş, ritim ve melodi öğelerinin gelişimine doğal yoldan yardım etmelidir.				▪	
	İlkokul Programları, bireylerin çaba, enerji ve yeteneklerini dikkate almalıdır.					▪
	İlkokul Programları, bireylerin fikirlerini benimsemeyi amaçlamalı, aynı zamanda bunu uygulama ile birleştirmelidir.					▪
	İlkokul Programları, bireylere milli, ahlaki ve estetik bir tutum kazandırmalıdır.					▪
	İlkokul Programları, belirli ahlaki ilkeler dâhilinde farklı ve bağımsız düşünen kişilikler yetiştirmelidir.					▪
İlkokul Programları, öğrenciyi düşünmeye gücü yeten ve ahlaklı bir birey olarak yetiştirmelidir.					▪	
İlkokul Programları, çocukta öğrenmeye ve araştırma yapmaya isteklilik kazandırmalıdır.					▪	

İlkokul Programları, çocuğun sağlığına, spora ve güzel sanatlara karşı ilgisini artırmalıdır.					▪
İlkokul Programları, çocuğa düzenli çalışma yolları öğretmelidir.					▪
İlkokul Programları, çocuğu azimli yetiştirmelidir.					▪
İlkokul Programları, çocuğu kendine güven duygusu besleyecek olgunluğa erdirmelidir.					▪
İlkokul Programları, çocuğu güçlü bir istek ve karakter sahibi olacak şekilde yetiştirmelidir.					▪
İlköğretim programı, öğrencileri sınıf içi çalışmalarda daha aktif hale getirmelidir.					▪
İlköğretim programı, sorunları öğrencileri kişisel düşünmeye yönlendirecek şekilde ortaya koymalıdır.					▪
İlköğretim programı, öğrencileri soru sormaya isteklendirip, onları harekete geçirmelidir.					▪
İlköğretim programı, öğrencilerin fikir ve yorumlarına saygı gösterip itirazlarını hoş karşılamalıdır.					▪
İlkokul Programı, öğrencileri iyi bir kafa eğitimi ile yetiştirmelidir.					▪
İlkokul Programı, çocukların düşünme güçlerini pozitif ölçülerle çalıştırmalıdır.					▪
İlkokul Programları, öğrencileri yetiştirecek nitelikte olmalıdır.					▪
İlkokul Programları, imkânları ve çocukların öğrenme yeteneklerini göz önünde tutmalıdır.					▪
İlkokul Programları, çocuklarda araştırma merakı uyandırmalıdır.					▪
İlkokul Programları, çocukların zihinlerini ve bedenlerini geliştirmelidir					▪
İlkokul Programları, çocukların var olma estetiğine önem vermelidir.					▪
Toplam	-	-	3	3	22
İlkokul Programlarında, kurumların temsil edilmesi zorunludur.					▪
İlkokul Programları, okuma yazma bilmeyen tek bir kişi bırakmamalıdır.					▪
İlkokul Programları, bütün sorunları inceleyip, toplumu aydınlatmalıdır.					▪
İlkokul Programları, aktif bir ahlaki uygulamalı ve yaymalıdır.					▪
İlkokul Programları, okuldaki ve ailedeki eğitimi birleştirmelidir.					▪
İlkokul Programları, okullarda ahlak eğitimini vermelidir.					▪
İlkokul Programları, toplum ile birlikte çalışmalıdır.					▪
İlkokul Programları, toplumsal adalet ve insani dayanışma düşüncesini kazandırmalıdır.					▪

Toplumsal Yaşam	İlkokul Programları, kamu çıkarlarını, kişisel çıkarlardan üstün görmeyi kazandırmalıdır.					▪
	İlkokul Programları, toplumsal işbirliği ve hoşgörü alışkanlığı kazandırmalıdır.					▪
	İlkokul Programları toplum düzenine saygılı, görev ve sorumluluk duygusu gelişmiş bireyler yetiştirmeli					▪
	İlkokul Programları hakkını arayan ve hakkına razı olan bireyler yetiştirmelidir.					▪
	İlkokul Programları, okul içinde ve okul dışındaki yaşamında toplumsal ve ahlaki değerleri kazanmış bireyler yetiştirmelidir.					▪
	İlkokul Programları, toplumda güçlü bir bütün ve yöntem ortaya çıkarmalıdır.					▪
	İlkokul Programlarında, sıkı, samimi, açık ve uyumlu bir işbirliğinin ortaya çıkması gereklidir.					▪
	İlkokul Programı, öğrenciye canlı bir toplum düzeni içinde yaşadığını duyurmalıdır.					▪
	İlkokul Programı, öğrencilere milli ve milletlerarası sorunları anlatmalıdır.					▪
	İlkokul Programı, çocuğu toplumda aktif bir rol oynayıp, haklarını idrak ettirecek hale getirmelidir.					▪
	İlkokul Programı, öğrencilere toplum olaylarını gerçek bir gözle çözümleyecek olgunluk sağlamalıdır.					▪
	İlkokul Programı, öğrencileri toplumsal sorunlarda karar verebilecek şekilde yetiştirmelidir.					▪
	İlkokul Programları, çocukları hayatta gerekli olan bilgilerle donatmalıdır					▪
	İlkokul Programları, memleketin bugün ki şartlarına göre düzenlenmelidir.					▪
	İlkokul Programları, herkesi okuryazar hale getirmelidir.					▪
	İlkokul Programları, bireylere hayatta gerekli olacak olan bilgileri vermelidir.					▪
	İlkokul Programlarının amacı, sadece okuma ve yazma olmamalıdır.					▪
	İlkokul Programları, bütün memleket için uygun bir eğitim sistemi uygulamalıdır.					▪
	Toplam	-	3	4	-	19
İlkokul Programları, maddi ve manevi kaynakları, memleketlerimizde orduda bulunan düşmanlara karşı kullanmalıdır.						▪

Vatanseverlik	İlkokul Programları ile çocuklarımıza, yabancı ögelerle mücadelenin ve milli düşünceleri özveri ile savunmanın gerekliliği aşılmalıdır.	▪
	İlkokul Programları, eğitimimizi Kemalizm ilkeleriyle hız almalıdır	▪
	İlkokul Programlarının, milli niteliği olmalıdır.	▪
	İlkokul Programları ile köylü okulun faydası ve anlamı hakkında sağlam bir fikre sahip olacak, köylünün Cumhuriyete olan bağlılığı artacaktır.	▪
	İlkokul Programları, ülkemizi dünyanın en medeni okul seviyesine çıkarmalıdır.	▪
	İlkokul Programları, milletin araç ve kaynaklarına sahip çıkmalıdır.	▪
	İlkokul Programları, Türkçülük temeline dayanmalıdır.	▪
	İlkokul Programları, çocuğun milli duygu ve karakterlerini birleştirmelidir.	▪
	İlkokul Programları milli duygularla hayatı anlama ve kavrama olgunluğu sağlamalıdır.	▪
	İlkokul Programları, demokrasiyi korumayı amaçlamalıdır.	▪
	İlkokul Programları, bireylere demokrasinin temel ilkelerini kazandırmalıdır.	▪
	İlkokul programları, bireyleri gerçek demokrasiyi benimsemiş olarak yetiştirmelidir.	▪
	İlkokul Programlarında, eğitim demokratik bir anlayışla gerçekleşmelidir.	▪
	İlkokul Programları, bireylere milli gururu benimsetmelidir.	▪
	İlkokul Programları, temellerini bireyin öz ve bilincinden alan, bir kamuoyu ve kamuoyu vicdanının şekillenmesini sağlamalıdır.	▪
	İlkokul programları, öğrencilere milli tarih ve erdemlerimizi gerçeklerle öğretmelidir.	▪
	İlkokul Programları, öğrencilerde milli tarihimizi ve dilimizi sevgi ve güvenle karşılayacak bir öz oluşturmalıdır.	▪
	İlkokul Programları, öğrencileri gerçek bir milliyet anlayışıyla donatmalıdır.	▪
	İlkokul Programları, çocuklarda milli duyguyu güçlendirmelidir.	▪
	İlkokul Programları, çocuğa vatan sevgisini kazandırmalıdır.	▪
İlkokul Programları, çocuklara bilinçli bir vatan, millet, bayrak ve yurt aşkı aşılamalıdır.	▪	

	İlkokul Programları, öğrenciye vatan aşkı vermeli topraklarını sevdirmelidir.					▪
	Toplam	2	3	5	-	13
Tarih ve Kültür	İlkokul Programları, yabancı düşüncelerden uzak, milli tarihimize alakalı bir kültürden olmalıdır.	▪				
	İlkokul Programları, Türk kültürü kurmalıdır.		▪			
	İlkokul Programları, milli kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkarmalıdır.			▪		
	İlkokul Programları, Türkçemizi yabancı kurallardan kurtarmalıdır.			▪		
	İlkokul Programları, milli bir Türkçe oluşturmalıdır.			▪		
	İlkokul Programların, Cumhuriyet ve İnkılap tarihimizi ayrıntılı olarak ele almalıdır.			▪		
	İlkokul Programları, çocuğun tarih sevgisini uyandırmalıdır.			▪		
	İlkokul Programları, olayların oluşlarını kavratmalıdır.			▪		
	İlkokul Programları, öğrencilere tarihin anlamını aşırtmalıdır.			▪		
	İlkokul Programları, hümanizm eserlerini yurt içinde yaymalıdır.			▪		
	İlkokul Programları, genel tarih ve milli tarihten öğretilecek bilgilerin sınırını çizmelidir.					▪
Toplam	1	1	8	-	1	
Ekonomi ve Kalkınma	İlkokul Programları, devlette meydana gelen yaraları, bilim ile tedavi etmelidir.	▪				
	İlkokul Programları, bütün uygarlık içinde varlığı duyulan bir ilim hayatı meydana getirmelidir.		▪			
	İlkokul Programları, yurttan mesleki ve teknik eğitim görmüş öğrenciler yetiştirmelidir.		▪			
	İlkokul Programları dâhilinde, farklı bölgelerde, farklı ihtiyaçlara yönelik mesleki ve teknik okullar açılmalıdır.		▪			
	İlkokul Programları, millet eğitimini kazandırmalıdır.		▪			
	İlkokul Programları, bilimi temel almalıdır.					▪
	İlkokul Programları, ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda olmalıdır.					▪
	İlkokul Programları, bireylere meslek kazandıracak bilgi ve uygulamayı kapsamalıdır.					▪
İlkokul Programları, girişimci bireyler yetiştirmeli.					▪	
Toplam	1	4	-	-	4	
Vatandaşlık	İlkokul Programları, halkçılık ilkelerinin dileklerini yerine getirmelidir.		▪			
	İlkokul Programları, çocukları ortak hatta tek nitelikli olarak yetiştirmelidir.			▪		

	İlkokul Programları, çocuğa ahlaki bir nitelik ve eğitim vermelidir.					▪
	İlkokul Programları, çocuğa vatan, millet, istiklal sevgisini aşılmalıdır.					▪
	İlkokul Programlarının, amacı altı ok olmalıdır.					▪
	İlkokul Programları, milliyetçi, inkılapçı ve laik özellikte olmalıdır.					▪
	Toplam	-	1	5	-	-
Doğal ve Fiziki Çevre	İlkokul Programı, çevre sorunlarına karşı çocuğun ilgisini çekmelidir.					▪
	İlkokul Programlarında, öğrenci kendine yakın olan konuları incelemelidir					▪
	İlkokul Programları, çocuğa çevresindeki doğayı, eşyayı ve her şeyi gösterip, öğretmelidir.					▪
	Toplam	-	-	-	-	3
	Genel Toplam	4	12	25	3	40

Tablo 2 incelendiğinde; Maarif Kongresi, Birinci ve İkinci Maarif Şûraları, Üçüncü ve Dördüncü Milli Eğitim Şûralarında yer alan ilkokul programlarının amaçlarına ilişkin ifadelerin “Bireysel”, “Toplumsal Yaşam”, “Vatanseverlik”, “Tarih ve Kültür”, “Ekonomi ve Kalkınma”, “Vatandaşlık” ve “Doğal ve Fiziki Çevre” olmak üzere 7 kategori altında toplandığı, en fazla sayıda kodun 28 kod ile bireysel kategorisinde, ardından 26 kod ile toplumsal yaşam, 23 kod ile vatanseverlik, 11 kod ile tarih ve kültür, 9 kod ile ekonomi ve kalkınma, 6 kod ile vatandaşlık kategorilerinde yer aldığı; en az ise 3 kod ile doğal ve fiziki çevre kategorisinde yer aldığı görülmektedir.

Bireysel kategorisinde toplam 28 kod, toplumsal yaşam kategorisinde toplam 26 kod ve vatanseverlik kategorisinde toplam 23 kod yer almaktadır. Bu durum, bu üç kategorinin kongre ve şûralarda neredeyse eşit derecede vurgulandığını göstermektedir. Tarih ve kültür kategorisinde 11 kod yer alırken, ekonomi ve kalkınma kategorisinde 9 kod, vatandaşlık kategorisinde ise 6 kod yer almaktadır. Kongre ve şûralarda en az vurgu yapılan kategori ise doğal ve fiziki çevre kategorisidir.

Bireysel kategorisinde en fazla ifadeye Dördüncü Milli Eğitim Şûrasında (22) yer verilmiştir. İkinci Maarif Şûrası (3) ve Üçüncü Milli Eğitim Şûrasında (3) bu kategoriye eşit düzeyde yer verilmiştir. Maarif Kongresinde ve Birinci Maarif Şûrasında bireysel kategorisine ilişkin ifade tespit edilememiştir.

Toplumsal yaşam kategorisinde en fazla ifadeye Dördüncü Milli Eğitim Şûrasında (19) yer verilmiştir. Birinci Maarif Şûrası (3) ve İkinci Maarif Şûrasında (4) toplumsal yaşam kategorisine ilişkin neredeyse eşit düzeyde ifade yer alırken, Maarif Kongresinde ve Üçüncü Milli Eğitim Şûrasında bu kategoride her hangi bir ifadeye rastlanmamıştır.

Vatanseverlik kategorisinde en fazla ifadeye Dördüncü Milli Eğitim Şûrasında (13) yer verilmiştir. Daha sonra sırasıyla İkinci Maarif Şûrasında (5), Birinci Maarif Şûrasında (3) ve Maarif Kongresinde (2) yer verilmiştir. Üçüncü Milli Eğitim Şûrasında vatanseverlik kategorisine ilişkin herhangi bir ifade tespit edilememiştir.

Tarih ve kültür kategorisinde en fazla ifadenin yer aldığı şûra, İkinci Maarif Şûrasıdır (8). Daha sonra Maarif Kongresi (1), Birinci Maarif Şûrası (1), Dördüncü Milli Eğitim Şûrası (1) tarih ve kültür kategorisine yer verilen Kongre ve Şûralardır. Üçüncü Milli Eğitim Şûrasında tarih ve kültür kategorisine ilişkin herhangi bir ifadeye ulaşılamamıştır.

Ekonomi ve kalkınma kategorisinde en fazla ifadenin eşit şekilde Birinci Maarif Şûrası (4) ve Dördüncü Milli Eğitim Şûrasında (4) yer aldığı görülmektedir. Maarif Kongresinde (1) ifadeye yer verilirken İkinci Maarif Şûrası ve Üçüncü Milli Eğitim Şûrasında herhangi bir ifadeye yer verilmediği tespit edilmiştir.

Vatandaşlık kategorisinde en fazla ifadeye İkinci Maarif Şûrasında (5) yer verilmiştir. En az ifade ise Birinci Maarif Şûrasında (1) yer almaktadır. Maarif Kongresi, Üçüncü Milli Eğitim Şûrası ve Dördüncü Milli Eğitim Şûrasında vatandaşlık kategorisine ilişkin ifadeye rastlanmamıştır.

Doğal ve fiziki çevre kategorisi en az ifadenin yer aldığı kategori olmakla birlikte bu kategoriye ilişkin ifadelerin yalnızca Dördüncü Milli Eğitim Şûrasında (3) yer aldığı görülmektedir. Maarif Kongresi ve diğer Şûralarda bu kategoriye ilişkin ifade tespit edilememiştir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

1921 Maarif Kongresine İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

1921 Maarif kongresinde ilkökul programlarının amaçlarına ilişkin ifadeler genel olarak değerlendirildiğinde; *vatanseverlik* kategorisine yönelik olarak; İlkokul Programlarının, ülkenin maddi ve manevi kaynaklarının düşmanlara karşı kullanılması amacıyla hazırlanması gerektiğinin amaçlandığı sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte İlkokul Programlarının çocuklarımıza yabancı öğelerle mücadelenin ve milli düşünceleri özveri ile savunmanın gerekliliğini aşılması amacı taşıdığı görülmektedir. *Tarih ve kültür* kategorisinde, ilkökul programlarının yabancı düşüncelerden uzak, milli tarihimizle ilgili bir kültürel yapı taşımasının amaçlandığı sonucuna varılmıştır. Maarif kongresi kararları, *ekonomi ve kalkınma* kategorisi açısından değerlendirildiğinde; savaş dönemi devam ederken ülkenin kalkınmasında ve içinde bulunulan durumun iyileştirilmesinde ilkökul programları aracılığıyla bilimden yararlanılmasının amaçlandığının açık bir göstergesidir. Kılavuz ve Tanık (2011, s. 375) Maarif Kongresinde Mustafa Kemal'in eğitim ile ilgili yapmış olduğu konuşmalarda milletin geri kalma nedenlerini analiz ettiğini, eğitimin toplumun özellikleri ve ihtiyaçları yönünde, çağın gereklerine uyması gerektiğinin, uygar bir toplum olmak için kültürümüzün yüceltilmesinin, eğitimde milliliğin yanında çağdaş çizgilere de yer verilmesi gerektiğinin üzerinde durduğunu belirtmektedir.

Birinci Maarif Şûrasına İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Birinci Maarif Şûrasında ilkökul programlarının amaçlarına ilişkin ifadeler genel olarak incelendiğinde; şûrada alınan kararların, ilkökul programlarında *toplumsal yaşam* kategorisinde elde edilen sonuçları bağlamında ele alındığında toplumsal kurumların programlarda temsil edilmesinin zorunlu olduğu yönündedir. İlkokul programları yoluyla milletin genelinin okuryazar olması amaçlanmaktadır. İlkokul programları, toplumsal sorunları inceleyip toplumu aydınlatma amacı taşımaktadır.

Sonuçlar *vatanseverlik* kategorisinde incelendiğinde; ilkökul programlarına Kemalizm ilkeleriyle ilerlemesi öngörülen bir nitelik kazandırılmasının amaçlandığı görülmektedir. Programlar, milli nitelik taşımalıdır. Bu sonuçlara ek olarak ilkökul programları ile köylünün okulun faydası ve anlamı hakkında sağlam bir fikre sahip olması ve bu vesileyle köylünün Cumhuriyete olan bağlılığının artırılmasının amaçlandığı görülmektedir. Demir (2018 s. 274)'in de belirttiği gibi Cumhuriyetin ilanı ile birlikte, Cumhuriyete sahip çıkan, onu koruyan ve geliştiren, devletin ekonomik imkânlarını devletin kalkınması doğrultusunda kullanan, toplumda sınıf egemenliğini reddeden, milleti bir arada tutan unsurlardan oluşan milli değerlerine bağlı, milletiyle bütünlük içinde olan, yeni devletin devrimlerini bilen, benimseyen ve yaşatan, din ve devlet işlerini çağdaş dünyada bilimi temel alarak gerektiği biçimde düzenleyen bireylerin

yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Cumhuriyetin eğitim sistemi, yeni rejimin temel değerlerini yetiştirilecek bireylere kazandırmayı önemsemiştir. Ayrıca sonuçlar, *tarih ve kültür* kategorisinde ele alındığında Birinci Maarif Şûrasında ilkokul programlarının, bir Türk kültürü oluşturmak amacı bulunduğu görülmektedir. *Ekonomi ve kalkınma* kategorisinde elde edilen sonuçlar; Birinci Maarif Şûrasında ilkokul programlarının bütün uygarlık içinde varlığı hissedilen bir ilim hayatı meydana getirmek gibi bir amacının bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca ilkokul programları, yurtda mesleki ve teknik eğitim görmüş öğrenciler yetiştirme ve programlar dâhilinde, farklı bölgelerde, farklı ihtiyaçlara yönelik mesleki ve teknik okullar açılması amacını taşımaktadır. İlkokul programları, tüm milletin eğitimini sağlamayı hedeflemektedir. Şûranın *vatandaşlık* kategorisinde incelenen sonucu; programların halkçılık ilkesinin gereklerini yerine getirme amacının bulunduğunu göstermektedir.

İkinci Maarif Şûrasına İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

İkinci Maarif Şûrasında ilkokul programlarının amaçlarına ilişkin ifadeler genel olarak bakıldığında; şûrada yetiştirilmesi istenen vatandaşların temel niteliklerine ilişkin amaçların yer aldığı görülmektedir. *Bireysel* kategorisinde incelenen sonuçlar; ilkokul programlarının yetişen nesilleri iyilik yapma konusunda aktif ve canlı tutma amacının bulunduğunu göstermektedir. Programların hedefleri çocukların anlayış, sezgi ve ruh yapılarına uygun şekilde çocuğun fikir gelişimini sağlamaktır.

Araştırma sonuçları *toplumsal yaşam* kategorisinde incelendiğinde; İkinci Maarif Şûrasının, çocuk eğitiminde ahlaki eğitimin öneminden bahsederek ilkokul programlarının çocukların ahlaki eğitime ilişkin amaçlarına da vurgu yaptığı görülmektedir. Alınan kararlara göre; ilkokul programları çocukları ortak hatta tek nitelikli olarak yetiştirmelidir. Şûrada ahlak eğitiminin ilkokul programları aracılığıyla yapılması gerektiği belirtilerek ilkokul programlarının çocuğa ahlaki bir nitelik ve eğitim vermesi gerektiği bunun da okuldaki ve ailedeki eğitimin birleştirilmesi yoluyla gerçekleştirileceği belirtilmektedir. Şûrada ilkokul programlarının toplum yapısı ve ihtiyaçları dikkate alınarak programların buna göre düzenlenmesi gerekliliğine işaret edilmiştir. Demir (2018, s. 118) İkinci Maarif Şûrasında belirlenen ahlak eğitiminin amaçları doğrultusunda yetiştirilecek bireylerin; Türk diline, kültürüne, inkılabın eser ve ilkelerine, Türklük idealine bağlı bir Türk olarak yetiştirilmesinin; çağdaş milletlerce kabul edilen yüksek ahlak ilkelerini benimseyen, kendine ve başkalarına saygılı, haysiyet, şeref ve namus sahibi bireyler olarak yetiştirilmesinin amaçlandığını belirtmektedir. Şûrada alınan kararlar, *vatansızlık* kategorisinde incelendiğinde; ilkokul programlarının ülkemizi dünyanın en medeni okul seviyesine çıkarma amacının bulunduğu sonucuna varılmıştır. Programlar, milletin araç ve kaynaklarına sahip çıkmalıdır. İlkokul programlarının Türklük temeline dayanması gerektiğine ilişkin ifadeler yer almaktadır. Programlar, çocukta milli duyguyu karaktere dönüştürmelidir. Ayrıca programlar, çocukta milli duygularla hayatı anlama ve kavrama olgunluğu sağlamalı, öğrencilerde tarih bilinci oluşturmaktadır. Merey ve Kaymakçı (2018), İkinci Maarif Şûrasında ahlak ilkeleri kapsamında okullarda yetiştirilmek istenen çocukların, Türk dili, kültürü ve devrimine duyarlı, Türklük idealine bağlı bir Türk, evrensel insanlık değerlerine sahip birer insan olmaları gerektiğinin amaçlandığını belirtmektedirler. Araştırma sonuçları *tarih ve kültür* kategorisinde incelendiğinde ise ilkokul programları çocukta tarih sevgisi meydana getirmeli, tarihsel süreç içinde meydana gelen olayların oluşlarını kavratmalıdır. Programların hümanizm eserlerini yurt içinde yayma amacı bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, ilkokul programları, milli kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üzerine çıkarma amacı taşımaktadır. Bu bağlamda Merey ve Kaymakçı (2018, s. 825) şûrada ideal Türk çocuğunda bulunması gereken özelliklere de yer verildiğini belirterek Türk çocuğunun; çalışma ve başarılarıyla milletine faydalı, kültürel mirası koruyan ve gelecek nesillere geliştirerek aktaran, milletini çağdaş uygarlıklar düzeyine çıkarmayı amaç edinen bir yapıda olması gerektiğinin vurgulandığını belirtmişlerdir.

İkinci Maarif Şûrasında ilkokul programlarının Türk dilini koruma ve yaşatmaya yönelik amaçları da bulunmaktadır. Programların, Türkçeyi yabancı kurallardan kurtarmak ve milli bir Türkçe oluşturmak

amacı bulunmaktadır. Bu noktada, Uzun ve Uslu Üstten (2010, s. 143) Millî Eğitim Şûralarının Türk eğitim sisteminin gelişmesinde büyük paya sahibi olduğunu belirtmekte ve bu toplantılarda alınan kararların Türkçeye verilen önemin artırılmasında, Türkçeleşme çalışmalarında, dilin kullanımında, eğitim ve öğretimde dil çalışmalarına ağırlık verilmesinde de etkili olduğunu vurgulamaktadırlar. Ayrıca ilkökul programlarının, Cumhuriyet ve inkılap tarihimizi ayrıntılı olarak ele alması gerekliliği Şûrada yer alan kararlarda programların amaçlarına ilişkin ifadeler arasındadır. İkinci Maarif Şûrasında ilkökul programlarının amaçları *vatandaşlık* kategorisinde incelendiğinde; ilkökul programlarının amacının altı ok olduğu görülmektedir. Ayrıca İlkokul Programlarının milliyetçi, inkılapçı ve laik özellikte olması gerektiği vurgulanmaktadır.

Üçüncü Millî Eğitim Şûrasına İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Üçüncü Millî Eğitim Şûrasında ilkökul programlarının amaçlarına ilişkin ifadeler genel olarak bakıldığında; programların amaç ifadelerine ilişkin en az kararın bu şûrada alındığı görülmektedir. Öğrencilerin bireysel gelişimlerine vurgu yapıldığı dikkat çekmekle birlikte, programlarında tiyatro çalışmalarına ilişkin kararlar alındığı görülmektedir. Bu konuda alınan kararlar incelendiğinde programlarda yer alması gereken tiyatro çalışmalarının amaçlarının çocukta sese, varlığa ve söze egemenliği sağlamak; öğrencileri kendi aralarında doğaçlamaya yapmaya teşvik etmek ve öğrencilerin özellikle ses, söyleyiş, ritim ve melodi öğelerinin gelişimine doğal yoldan yardım etmek olduğu görülmektedir.

Dördüncü Millî Eğitim Şûrasına İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

İlkokul programlarının amaçlarına ilişkin en fazla ifade Dördüncü Millî Eğitim Şûrasında yer almaktadır. Dördüncü Millî Eğitim Şûrasında ilkökul programlarının amaçlarına ilişkin ifadeler genel olarak bakıldığında; şûrada alınan kararların daha çok *bireysel* kategorisinde yoğunlaştığı görülmektedir. İlkokul programlarının bireylerin çaba ve yetenekleri dikkate alınarak hazırlanması gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca programların, bireylerin fikirlerini benimsemeyi aynı zamanda bunun uygulama ile birleştirilmesi gerekliliği üzerinde durulduğu görülmektedir. İlkokul programlarında bireylere millî, ahlaki ve estetik bir tutum kazandırılmalıdır. Belirli ahlaki ilkeler dâhilinde farklı ve bağımsız düşünen bireyler yetiştirilmesinin amaçlandığı, öğrencilerin düşünme becerilerinin geliştirilmesine olanak sağlayacak öğrenme ve araştırma yapmaya isteklilik kazandıracak, ona düzenli çalışma yolları öğretecek öğrenme öğretme süreçleri içeren programlar hazırlanması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca çocuğun kişisel sağlığına, spora ve güzel sanatlara karşı ilgisini artırmanın hedeflendiği vurgulanmaktadır. İlkokul programları çocuğu azimli, kendine güven duygusu besleyecek olgunluğa erdirmeyi, onu güçlü bir karakter sahibi olacak şekilde yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Dördüncü Millî Eğitim Şûrasında ilkökul programlarının öğrenciyi öğrenme öğretme sürecinde etkin kılmaya yönelik amaçlar içerdiği de görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, programlar öğrencilerin karşılaştığı sorunları, kişisel düşünmeye yönlendirecek şekilde ortaya koyma, öğrencileri soru sormaya isteklendirip onları harekete geçirme, öğrencileri sınıf içi çalışmalarda daha aktif hale getirme amacı taşımaktadır. Meray ve Kaymakçı (2018, s. 829) Dördüncü Millî Eğitim Şûrasında demokratik eğitimin öğrenci merkezli eğitim anlayışına vurgu yapıldığını belirtmektedirler. Buna göre öğrenciler sınıf içerisinde aktif hale getirilmeli, öğretmenler yapacağı etkinliklerle onları düşünmeye sevk etmeli, onları soru sormaya teşvik etmeli, aynı zamanda onların görüş ve düşüncelerine karşı saygılı olmalıdır. Ayrıca münazara, seminer ve beyin fırtınası gibi yöntemler aracılığıyla çocuklar demokratik eğitimin esaslarını fiilen kazanmalıdırlar. Öğretimde zihinsel faaliyetler ve özgür düşünce de ön plana çıkmalıdır. Aynı kategoriye ilişkin olarak öğrencilerin fikir ve yorumlarına saygı gösterip itirazlarını hoş karşılamaya olanak sağlayan programlar hazırlanması amaçlanmaktadır. İmkanlar ve çocukların öğrenme yeteneklerini göz önünde tutularak bireysel

farklılıkların dikkate alınması, çocukların zihinlerinin ve bedenlerinin geliştirilmesi, onların birer birey olarak var olma estetiğine önem verilmesi de ilkökul programlarının amaçları arasındadır.

Araştırma sonuçları *toplumsal yaşam* kategorisinde incelendiğinde; şurada ilkökul programlarında bireylere küçük yaşlardan itibaren kazandırılması amaçlanan değerlere ilişkin kararların yer aldığı görülmektedir. Söz konusu kararlar incelendiğinde programların öğrencilere toplumsal adalet ve insani dayanışma düşüncesini kazandırma, kamu çıkarlarını kişisel çıkarlardan üstün görme, toplumsal işbirliği ve hoşgörü alışkanlığı kazandırma amacı taşıdığı görülmektedir. İlkokul programları toplum düzenine saygılı, görev ve sorumluluk duygusu gelişmiş bireyler yetiştirmelidir. Ayrıca girişimci, hakkını arayan ve hakkına razı olan bireyler yetiştirme amaçlarına işaret edildiği görülmektedir. İlkokul programları, toplumda güçlü bir bütün ve yöntem ortaya çıkarmalı, ayrıca sıkı, samimi, açık ve uyumlu bir işbirliğinin ortaya çıkmasına çalışmalıdır. Aynı kategoriye ilişkin sonuçlar programların öğrenciye canlı bir toplum düzeni içinde yaşadığını duyurma, çocuğu toplumda aktif bir rol oynayıp, haklarını idrak ettirecek hale getirme, çocukta toplum olaylarını gerçek bir gözle çözümlenecek olgunluk sağlama, çocukları toplumsal sorunlarda karar verebilecek şekilde yetiştirme amacına yöneliktir. Ayrıca ilkökul programları, çocuğa milli ve milletlerarası sorunları anlatmalıdır. İlkokul programları, çocuklara hayatta gerekli olacak olan bilgileri vermelidir. Bu bağlamda Demir (2018, s. 275), Cumhuriyetin ilanı ile birlikte yaşamda gerekli bilgi ve becerilere sahip bireylerin yetiştirilmesinin amaçlandığını; ülkenin kalkınmasını sağlamak amacıyla bu temel niteliğin yetiştirilecek bireylere kazandırılmasının amaçlanmasının oldukça önemli olduğunu belirtmektedir. Programlar, ülkenin o günkü şartlarına göre düzenlenerek herkesi okuryazar hale getirmekle birlikte bütün ülke için uygun bir eğitim sistemi de uygulamalıdır.

Araştırma sonuçları *vatanseverlik* kategorisi açısından ele alındığında Dördüncü Milli Eğitim Şurasında ilkökul programlarının demokrasiyi korumayı, bireylere demokrasinin temel ilkelerini kazandırmayı, bireyleri gerçek demokrasiyi benimsemiş vatandaşlar olarak yetiştirmeyi, eğitimin demokratik bir anlayışla gerçekleştirilmesini amaçladığı sonucuna varılmıştır. İlkokul programları, bireylere milli gururu benimsetmeli, milli duyguyu güçlendirmeli, çocuğa vatan sevgisini kazandırmalı, çocuklara bilinçli bir vatan, millet, bayrak ve yurt aşkı aşılamalıdır. Aynı kategoriye ilişkin sonuçlara göre programlar, öğrencilere milli tarih ve erdemlerimizi gerçeklerle öğretmeli, öğrencilerde milli tarihimizi ve dilimizi sevgi ve güvenle karşılayacak bir benlik oluşturmali, öğrencileri gerçek bir milliyet anlayışıyla donatmalıdır. İlkokul programları, temellerini bireyin öz ve bilincinden alan, bir kamuoyu ve kamuoyu vicdanının şekillenmesini sağlamalıdır.

Dördüncü Milli Eğitim Şurasında ilkökul programlarının amaçları *ekonomi ve kalkınma* kategorisi açısından ele alındığında; bilimi temel alan programlar hazırlanmasının amaçlandığı görülmektedir. Programlar hazırlanırken ülke ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Programlar, bireylere meslek kazandıracak bilgi ve uygulamayı kapsamalı, girişimci bireyler yetiştirilmelidir.

Şurada ilkökul programlarının amaçları, *doğal ve fiziki çevre* kategorisinde ele alındığında programlar çevre sorunlarına karşı çocuğun ilgisini çekmeli, öğrenciye kendine yakın olan konuları inceleme fırsatı sunmalıdır. Ayrıca ilkökul programları çocuğa çevresindeki doğayı, eşyayı ve her şeyi gösterip, öğretmelidir.

KAYNAKLAR

- Akyüz, Y. (2011). Osmanlı Döneminden Cumhuriyete Geçilirken Eğitim Öğretim Alanında Yaşanan Dönüşümler. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(2), 9-22.
- Demir, F. (2018). Türkiye’de Cumhuriyet döneminde ilkökul programları kapsamında yetiştirilmek istenen insan modeli (Doktora Tezi).

- Demir, F., & Duman, T. (2018). Türkiye’de Cumhuriyet’in İlanıyla Birlikte Yetiştirilecek Bireylere Kazandırılması Düşünülen Temel Nitelikler. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(25), 41-56.
- Karasar, N. (2009). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel.
- Keskin, İ., & Yazar, T. (2018). Milli Eğitim Şûralarında Değer, Ahlak ve Karakter Eğitimi ile İlgili Alınan Kararların Değerlendirilmesi. *Recep Tayyip Erdoğan Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8), 386-405.
- Kılavuz, N., & Tanık, İ. H. (2011). Milli Mücadele Döneminde Maarif Kongresi ve I. Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Eğitim Öğretim Hakkındaki Görüşleri. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (IV) 2, 353-378.
- Maarif Vekâleti. (1939). *Birinci Maarif Şûrası*. İstanbul: Maarif Vekâleti.
- Maarif Vekâleti. (1943). *İkinci Maarif Şûrası*. İstanbul: Maarif Vekâleti.
- MEB. (1946). *Milli Eğitimle İlgili Söylev ve Demeçler*. Ankara: Milli Eğitim.
- MEB. (1947). *Üçüncü Milli Eğitim Şûrası*. İstanbul: Milli Eğitim.
- MEB. (1949). *Dördüncü Milli Eğitim Şûrası*. İstanbul: Milli Eğitim.
- MEB. (2017). *Geçmişten Günümüze Milli Eğitim Şûraları*. <https://ttkb.meb.gov.tr>
- Merey, Z., & Kaymakçı, S. (2018). Milli Eğitim Şûralarında Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimine İlişkin Alınan Kararların Değerlendirilmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 819-854.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2016). *Nitel Veri Analizi*. (S. Akbaba Altun., & A. Ersoy, çev.ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Uzun, Y., & Uslu Üstten, A. (2010). Milli Eğitim Şûraları ve Türkçenin Ana Dil Olarak Öğretimi. *Ekev Akademi Dergisi* (14)44. 137-144.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

EXTENDED ABSTRACT

Examining the Decisions of the First Turkish Grand National Assembly and the Single Party Period Education/National Education Councils on the Aims of Primary School Curricula (1920-1949)

Introduction: With the proclamation of the Republic in 1923, the "Republican Regime" was introduced in Turkey, a new state was established, and the newly established Republic of Turkey and the Turkish society experienced important and radical changes in this process. Among these changes, important arrangements/ developments have been observed in the field of education. All these changes are a natural result of the process that emerged with the new understanding of the state.

Since the first days of the establishment of the Turkish Grand National Assembly, conferences, information festivals and meetings, in which Atatürk expressed his views on the Turkish education system, have been frequently arranged. In the following years, it is seen that the meetings related to education became traditional, and they were named as the Education Congress, the Scientific Committee Meetings, the Education Councils and finally the National Education Councils.

"National Education Councils are meetings that shape our education system and policies, where the Turkish education system and policies are discussed, comprehensive discussions are made, various recommendations are made, and it is important that all stakeholders of the education system participate in the decisions taken" (Keskin and Yazar, 2018, p. 387). It is seen that the main feature of these meetings is to contribute to the development of the Turkish education system, where all kinds of issues related to national education are discussed, suggestions are presented, and many important decisions taken are reported.

Examining the decisions taken in the National Education Councils and determining how they have shaped the Turkish education system should be taken into account when making future decisions. In this context, it is necessary to examine the decisions taken in the Education/National Education Councils regarding the purpose of the Primary School Curricula in Turkey, in the process leading to the establishment of the Republic, in the First Turkish Grand National Assembly, when the foundations of Turkish National Education were laid, and in the Single Party Period, especially since the foundation of the Republic in our country. It is thought that it will make an important contribution to the literature in terms of analysing the decisions taken at the "basic education level", which is given such a special importance, and reaching prospective decisions.

Method: This qualitative study was designed in the scanning model. In scanning models, while the event, individual or object that is the subject of the research is tried to be explained as it is in its own conditions, it becomes important to collect and evaluate the evidence in order to establish relationships and make judgments about past events (Karasar, 2009, p. 77-78).

In the study, document analysis technique was used to collect data. First, the documents related to the 1921 Education Congress were examined and the decisions taken about the Primary School Curricula were conveyed. Afterwards, the Education/National Education Councils convened in the Single Party period were examined and the decisions taken within the Primary School Curricula were conveyed. The documents in the research were obtained from the National Library, Gazi University Library and Ankara University Library.

The study covers the decisions taken in the Education and National Education Councils of the First Turkish Grand National Assembly and the Single Party Period regarding the Primary School Curricula. It is assumed that the statements regarding the aim dimension of the primary school curricula determined in the Education/National Education Councils examined in the research are sufficient. In this context, the sources constituting the data set of the study consist of the documents of the 1921 Education Congress, the 1939 First Education Council, the 1943 Second Education Council, the 1946 Third National Education Council and the 1949 Fourth National Education Council. The data is limited to the statements regarding the aim dimension of the Primary School Curricula determined in these documents.

The data was analysed via content analysis method. In order to reach reliability, inter rater coding rate was calculated using Miles and Huberman's formula (2016, p. 63-64) namely, "Reliability = Number of Consensus / (Total Consensus + Number of Disagreements)". This rate is 92.16% for the Education Congress; 88,12% for the First Education Council; 89,32% for the Second Education Council; 91.67% for the Third National Education

Council; and lastly, 93.29% for the Fourth National Education Council. Thus, the reliability was ensured regarding the category and coding process for the Education Congress and each council.

Conclusion & Discussion: As a result of the analysis of the statements related to the aims of the primary school curricula in the Education Congress, the First and Second Education Council, and the Third and Fourth National Education Councils, it is seen that they are mostly stated perspectively in the Fourth National Education Council, the Second Education Council, the First Education Council, the Education Congress, and the Third National Education Council. In addition, the codes determined regarding the aims of the primary school curricula were categorized into seven categories, namely "Individual", "Social Life", "Patriotism", "History and Culture", "Economy and Development", "Citizenship" and "Natural and Physical Environment".

When the aims of the primary school curricula related to the *patriotism* category in the 1921 Education Congress were examined, it was concluded that the primary school curricula should be prepared for the purpose of using the material and spiritual resources of the country against the enemies. However, it is seen that the Primary School Curricula aim to instil in our children the necessity of fighting against foreign powers and defending national ideas with devotion. It has been concluded that in the category of *history and culture*, Primary School Curricula aims to carry a cultural structure related to our national history, away from foreign thoughts. When the decisions of the Education Congress are evaluated in terms of *economy and development*; it was seen that primary school curricula aims to benefit from science in the development of the country and the improvement of the current situation. Kılavuz and Tanık (2011, p. 375) indicated that in his speech about education at the Education Congress, Mustafa Kemal Atatürk analysed the reasons for the backwardness of the nation, stated that education should comply with the requirements of the age in terms of the characteristics and needs of the society, and added that our culture should be glorified in order to be a civilized society. He also emphasized the need to include contemporary lines in education besides nationality.

When the statements about the objectives of the Primary School curricula in the First Education Council were examined in general, it was seen that social institutions were represented in the curricula in the category of *social life*. Primary School Curricula aim to examine social problems and enlighten the society. When the results are examined in the category of *patriotism*, it was seen that the principles of Kemalism were emphasized in the Primary School Curriculum. In addition to these results, it was seen that with the Primary School Curricula, it was aimed that the villagers had a solid idea about the usefulness and meaning of the school, and on this occasion, to increase the commitment of the villagers to the Republic. As Demir (2018 p. 274) stated with the proclamation of the Republic With the proclamation of the Republic, it is aimed to raise individuals with the following characteristics; protecting and developing the Republic, using the economic opportunities of the state in line with the development of the state, rejecting class domination in society, depending on national values, being united with his nation, knowing, adopting and keeping alive the revolutions of the new state, regulating religion and state affairs in the modern world on the basis of science as necessary.

When the statements regarding the aims of the Primary School Curricula in the Second Education Council were examined in general, it was seen that the objectives related to the basic qualifications of the citizens who are asked to be trained in the Council are included. In the *individual* category, it was seen that the Primary School Curricula aim to keep the growing generations active and alive in doing good. In addition, it was seen that the Second Education Council emphasized the importance of moral education in children's education and included the aims about the moral education of children in primary school curricula. In the council, it was emphasized that the primary school curricula should be arranged accordingly, taking into account the social structure and needs. After analysing the decisions of the Second Education Council, Demir (2018, p. 118) emphasized the characteristics individuals should have in line with the aims of moral education as the following: being committed to the Turkish language, culture, the works and principles of the revolution, and the ideal of Turkish, adopting high moral principles accepted by contemporary nations, being respectful to themselves and others, have dignity, and honour.

When the statements regarding the objectives of the Primary School Curricula in the Third National Education Council were examined, it was seen that the least decision was taken in this council. While it is noteworthy that the individual development of the students was emphasized, it was seen that decisions were taken regarding the theatre studies in their curricula. When the decisions taken on this subject were examined, the aims of the theatre studies that should be included in the curricula were to ensure the dominance of the child's voice, existence and speech. It was also seen that the aim was to encourage students to improvise among themselves and to help students develop sound, pronunciation, rhythm and melody elements naturally.

The highest number of statements regarding the aims of Primary School Curricula was in the Fourth National Education Council. When the statements about the aims were examined in general, it was seen that the decisions taken in the council were mostly concentrated in the *individual* category. It was seen that primary school curricula

focused on the necessity of adopting the ideas of individuals and combining this with practice. In primary school curricula, individuals should be given a national, moral and aesthetic attitude. It was aimed to raise individuals who think differently and independently within certain moral principles. It was also aimed to prepare curricula that include learning-teaching processes that will enable students to develop their thinking skills, give them a willingness to learn and do research, and teach them regular ways of working. Lastly, it was aimed to increase the child's interest in personal health, sports and fine arts. In the Fourth National Education Council, it was seen that the primary school curricula included aims to make students active in the learning and teaching process. Merey and Kaymakçı (2018, p. 829) stated that in the Fourth National Education Council, the emphasis was placed on the student-centred education approach of democratic education. Accordingly, students should be activated in the classroom, teachers should encourage them to think through the activities they will do, encourage them to ask questions, and at the same time be respectful to their views and thoughts. Mental activities and free thinking should come to the fore in teaching.

Keywords: Education, Primary School Curriculum, National Education Council.